

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันภาวะการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ ได้ก้าวสู่ระบบการค้าเสรี และมีการแข่งขันสูงขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศต่างๆ จึงพยายามที่จะหาข้อได้เปรียบในการแข่งขันด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้ตนได้เปรียบทางการค้า หรือให้คู่แข่งต้องมีการดำเนินการด้านมาตรฐานให้อยู่ในระบบเดียวกัน องค์การค้าโลก (World Trade Organization : WTO) จึงได้สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกนำมาตรฐานสากลต่างๆ ที่ยอมรับไปใช้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและโปร่งใสทางการค้ามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกันคุณภาพตามระบบมาตรฐานคุณภาพ ISO 9000 ซึ่งล่าสุดมีการปรับปรุงเป็นฉบับปี ค.ศ. 2001 ด้านสิ่งแวดล้อมตามระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001 และมาตรฐานด้านการใช้แรงงาน SA 8000 เป็นต้น ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้ จะใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการกีดกันบริษัทคู่ค้าที่ไม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานดังกล่าวเข้าไปขายในกลุ่มของตน โดยเฉพาะกลุ่มตลาดร่วมยุโรป (European Union) นอกจากนี้มาตรฐานดังกล่าวก็ยังช่วยพัฒนามาตรฐานการผลิต การบริการของบริษัทต่างๆ ในโลกให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ในระดับสากลได้มีการจัดทำร่างมาตรฐาน ISO 18000 มีแนวโน้มว่าจะนำพื้นฐานของมาตรฐานของประเทศอังกฤษ (British Standard : BS 8800) มาใช้ จุดมุ่งหมายของมาตรฐาน BS 8800 คือ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อลูกจ้างและผู้อื่น เพื่อปรับปรุงรูปแบบการทำงานของธุรกิจ และเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสังคม ในการที่จะดำเนินเพื่อความอยู่รอดได้ในวงการธุรกิจ

สำหรับในประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว โดยได้มอบหมายให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ทำการกำหนดอนุกรมมาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (มอก.18000) ขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 โดยใช้มาตรฐาน BS8800 : 1996 Guide to occupational health and safety management systems เรียกโดยย่อว่า OH & S เพื่อเป็นแนวทางโดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้องค์กรใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงการแก้ไข

ปัญหาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน แต่ยังคงครอบคลุมถึงแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและอุบัติเหตุต่างๆ ต่อผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและสังคมใกล้เคียงด้วย ซึ่งนอกจากจะกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในองค์กรแล้ว ยังใช้เป็นข้อกำหนดในการตรวจประเมินของสถาบันรับรองมาตรฐาน ISO เพื่อให้การรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยแก่องค์กรทุกองค์กร ทั้งภาคการผลิตหรือภาคการบริการ

บริษัท ธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทผู้ประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการส่งออก เริ่มก่อตั้งโรงงานขึ้นในจังหวัดลำพูนในปี พ.ศ. 2536 ในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ปัจจุบันมีการจ้างแรงงานทั้งหมดกว่า 3,000 คน จึงเป็นสถานประกอบการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้บริหารของบริษัท ธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) จึงได้ประกาศกำหนดนโยบาย การบริหารงานคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของ ISO 9001:2000, ISO 14001 และ มอก.18001 ตลอดจนจัดทำข้อกำหนดตามกฎหมาย และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดและให้พัฒนาระบบบริหารดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ในทุกหน่วยงานของบริษัท จากข้อกำหนดดังกล่าวจึงจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำข้อกำหนดการทำงานให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของมาตรฐานต่างๆ โดยผู้บริหารให้การสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และการจัดอบรมระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม อาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้แก่คณะทำงานและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจในแนวความคิด และวิธีดำเนินงานของระบบการจัดการดังกล่าว โดยมีจุดมุ่งหมายให้การดำเนินงานตามข้อกำหนดของระบบการจัดการนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การดำเนินงานด้าน มอก.18001 นั้นเป็นการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงต่ออันตรายและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดต่างๆ จึงค่อนข้างจะเน้นหนักไปทางด้านฝ่ายผลิต เพราะจะมีลักษณะงานที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและความเจ็บป่วยจากการทำงานมากกว่างานประเภทอื่น ซึ่งงานดังกล่าวได้แก่ งานตัดชิ้นงาน งานเตรียมชิ้นงาน งานติดตั้งส่วนอิเล็กทรอนิกส์ งานทำความสะอาดชิ้นงาน เป็นต้น งานเหล่านี้เป็นงานที่ต้องสัมผัสกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพ ได้แก่ เสียงดัง ความร้อน จากการใช้เครื่องจักร ทางด้านสารเคมีจากการสัมผัสสารเคมีในการปฏิบัติงาน เช่น ตะกั่ว กรด ด่าง และด้านเออร์โกโนมิกส์ เช่น การยกของหนัก การทำงานในสภาพที่ไม่เหมาะสมกับสรีระ เป็นต้น

การนำข้อกำหนดของ มอก.18001 มาใช้ในบริษัท นอกจากจะเกิดประโยชน์ในด้านการลดความเสี่ยงอันตรายและอุบัติเหตุต่างๆ ของพนักงานแล้วนั้นยังจะก่อให้เกิดประโยชน์กับบริษัท โดยทำให้บริษัทสามารถลดต้นทุนต่างๆ อันเกิดจากความผิดพลาดที่เกิดจากอุบัติเหตุในการทำงานที่น้อยลงทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าเดิม และยังทำให้เกิดการปรับปรุงการดำเนินงานของบริษัทให้เกิดความปลอดภัย และเกิดประโยชน์ทางการค้าในการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันคู่ค้าต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปตะวันตกจะมีนโยบายการซื้อสินค้าจากประเทศที่มีมาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ดีกว่าประเทศอื่นๆ

จากข้อดีดังกล่าวข้างต้นทำให้บริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) นำระบบมาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน (มอก.18001 หรือ TIS 18001) มาใช้และได้รับการตรวจรับรองจาก สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (สรอ.) แล้ว โดยที่บริษัทจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดนโยบายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของบริษัท การวางแผน การปฏิบัติและดำเนินการ รวมทั้งการตรวจสอบและแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานดังกล่าว กระบวนการดังกล่าวข้างต้นนี้ จำเป็นอย่างที่บุคลากรของบริษัทจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและให้ความร่วมมือโดย การปฏิบัติตามนโยบายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของบริษัท รวมทั้งจะต้องได้รับการยอมรับจากบุคลากรของบริษัท เพราะเมื่อบุคคลเกิดการยอมรับก็จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ มอก.18001 อย่างเต็มที่ ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจ ไม่ยอมรับการนำข้อกำหนดของ มอก.18001 มาใช้ ก็จะไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้การนำข้อกำหนดของ มอก.18001 มาปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ

สำหรับการที่จะทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและให้ยอมรับในการนำข้อกำหนดของ มอก.18001 มาใช้ในบริษัทนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล เช่น เพศ อายุ อายุงาน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลให้บุคลากรมีระดับความเข้าใจ การให้ความร่วมมือในการนำไปปฏิบัติตาม และการยอมรับข้อกำหนดของ มอก.18001 แตกต่างกัน

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจศึกษาถึงความรู้ การยอมรับและ การปฏิบัติตามข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) ทั้งนี้เพื่อสะท้อนภาพการดำเนินงานตามข้อกำหนดของ มอก.18001 ของบริษัทว่าได้รับความร่วมมือจากผู้ปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด และศึกษาว่าข้อกำหนดเพื่อความปลอดภัยที่ได้กำหนดไว้นั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติตามมากน้อยเพียงใด เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมของพนักงานที่มีต่อระบบดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องความรู้ การยอมรับและการปฏิบัติตามข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. ศึกษาระดับความรู้ การยอมรับและการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ มอก. 18001 ของพนักงานฝ่ายผลิต
2. ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล (ได้แก่ เพศ อายุ อายุงาน สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน) กับการยอมรับข้อกำหนดของ มอก.18001
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การปฏิบัติตามข้อกำหนด และพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ กับการยอมรับข้อกำหนดของ มอก. 18001 ของพนักงานฝ่ายผลิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานของพนักงานเกี่ยวกับมาตรฐาน อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แล้วทำการอบรมส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของพนักงานเกี่ยวกับมาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น
2. เพื่อทราบถึงความรู้ การยอมรับและการปฏิบัติตามข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ บริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พนักงานของบริษัทเข้าใจและยอมรับการนำระบบมาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้
3. เพื่อทราบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ การนำไปปฏิบัติ และ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน)

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของพื้นที่ทำการศึกษา ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างในประชากรที่เป็นพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน)

ขอบเขตของเนื้อหา ศึกษาความรู้ การยอมรับและการปฏิบัติตามข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงาน โดยศึกษาเฉพาะกรณีความรู้ การยอมรับและการปฏิบัติตามข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัทธานีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด (มหาชน) เท่านั้น

ขอบเขตระยะเวลาในการศึกษา เดือนมีนาคม 2548 - เดือนตุลาคม 2549

นิยามศัพท์ทั่วไป

มอก.18001 หมายถึง มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย : ข้อกำหนดตามมาตรฐานเลขที่ มอก.18001 - 2542

ความรู้ความเข้าใจเรื่องข้อกำหนด มอก.18001 หมายถึง ความสามารถในการที่จะจดจำรายละเอียด กฎเกณฑ์ ความหมาย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อกำหนด มอก.18001 ของพนักงานฝ่ายผลิต

การปฏิบัติตามข้อกำหนด มอก.18001 หมายถึง การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิต ตามข้อกำหนดของ มอก.18001

การยอมรับ หมายถึง ขบวนการที่บุคคลพิจารณา ตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับรู้ เรียนรู้ หรือได้รับการแนะนำมาและในที่สุดก็รับเอาสิ่งนั้นๆ มาใช้หรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ โดยระยะเวลาของขบวนการนี้จะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล

การยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 หมายถึง การตัดสินใจยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 โดยพิจารณายอมรับในคุณลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1) การยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 ในด้านประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบ หมายถึง การที่พนักงานนำข้อกำหนด มอก.18001 ไปปฏิบัติและเมื่อเปรียบเทียบถึงคุณและโทษของการปฏิบัติแล้วพบว่าการปฏิบัตินั้นมีประโยชน์หรือมีคุณค่ามากกว่า

2) การยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 ในด้านความสอดคล้องต้องกัน หมายถึง การที่พนักงานนำข้อกำหนด มอก.18001 ไปปฏิบัติแล้วเห็นว่าการปฏิบัติงานตามข้อกำหนด มอก.18001 ไม่ได้เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำงาน ไม่ทำให้เกิดความยุ่งยาก แต่จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริมงานที่ทำอยู่ให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น

3) การยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 ในด้านความสลับซับซ้อน หมายถึง การที่พนักงานนำข้อกำหนด มอก.18001 ไปปฏิบัติแล้วเห็นว่าข้อกำหนด มอก.18001 ไม่สลับซับซ้อน สามารถทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ง่าย

4) การยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 ในด้านความสามารถที่จะทดลองใช้ได้ หมายถึง การที่พนักงานได้รับความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด มอก.18001 แล้วเกิดความมั่นใจในเมื่อปฏิบัติงานตามข้อกำหนด มอก.18001 แล้วจะไม่ทำให้เกิดผลเสียหรือเกิดความเสี่ยงใดๆ ต่อตัวผู้ปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานนั้น

5) การยอมรับข้อกำหนด มอก.18001 ในด้านความสามารถสังเกตได้ หมายถึง การที่พนักงานนำข้อกำหนด มอก.18001 ไปปฏิบัติแล้วสามารถสังเกตเห็นผลของการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและชัดเจนในเรื่องของอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับข้อกำหนด มอก.18001 หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อกำหนด มอก.18001 โดยผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น ทางเสียงตามสาย ภายในบริษัท การได้รับเอกสารเผยแพร่ความรู้ การสนทนาพูดคุยกับบุคคลอื่น หรือ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ เป็นต้น